

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Legende despre Ștefan cel Mare / antolog., studiu introductiv, note și
bibliografie de Mihai Alexandru Canciovici. - București : Rosetti
International, 2016
Conține bibliografie
ISBN 978-606-8794-08-2

I. Canciovici, Mihai Alexandru (antolog. ; pref. ; note)

398.2(498)
821.135.1-91-34

Ilustrații: Claudia Frînculescu
Tehnoredactare: Carmen Dumitrescu

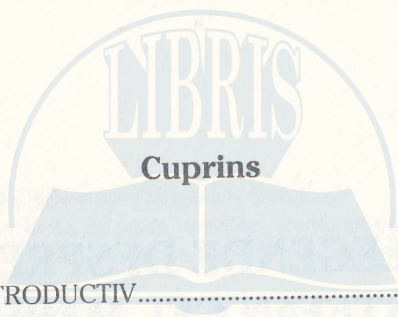
© Grup editorial ROSETTI

București, Str. Ion Brezoianu nr. 9, ap. 6, sector 5
cod poștal: 050022
tel.: +04 021 314 77 81; 0726 178 175; 0724 305 413
fax: 031 814 81 83
e-mail: distributie@editurarosetti.ro
www.editurarosetti.ro

LEGENDE DESPRE ȘTEFAN CEL MARE

Antologie de legende populare românești
cu un studiu introductiv, note și bibliografie de
Mihai Alexandru CANCIOVICI

STUDIUL INTRODUCȚIV.....	7
NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI.....	27
ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFÂNT.....	33
ȘTEFAN-VODĂ ESTE DE AICI, DIN BORZEȘTI.....	40
DIN COPILĂRIA LUI ȘTEFAN CEL MARE	42
STEJARUL DIN BORZEȘTI	45
CINE A FOST ȘTEFAN CEL MARE?.....	53
CASA DOAMNEI.....	54
CATELINA.....	56
ȘTEFAN CEL MARE ȘI MAMA LUI PETRU RAREȘ.....	59
CU CE-I BUNĂ MĂMĂLIGA?	60
ȘTEFAN CEL MARE ȘI HATMANUL.....	64
APRODUL PURICE	68
MOVILA LUI BURCEL.....	69
AVRAM HUIBAN.....	70
IPOTĂ	72

BÂRSAN.....	73
BRAN VOINICUL.....	76
GHEORGHITĂ.....	78
MARIA SUTAȘULUI.....	80
RĂZĂȘII DE LA ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFÂNT	82
DANIIL SAHAȘTRUL.....	85
MĂNĂȘTIREA PUTNEI.....	90
MĂNĂȘTIREA PUTNA.....	92
CETATEA NEAMȚULUI	94
CETĂȚUIA ȘI VALEA LUI ȘTEFAN-VODĂ CEL MARE	96
MASA LUI ȘTEFAN-VODĂ	98
FÂNTÂNA DOAMNEI	101
CURTEA DOMNEASCĂ DIN COTNARI	104
ȘTEFAN-VODĂ ȘI TURCII.....	108
BĂTĂLIA DIN MUNȚII VRANCEI.....	123
ȘTEFAN CEL MARE ȘI BABA TUDORA.....	127
LEGENDA BABEI VRÂNCIOAIA.....	130
LEGENDA DESPRE ȘTEFAN CEL MARE	133
ȘTEFAN-VODĂ ȘI UNGURII	143
DUCEȚI-VĂ SPRE PIEIREA VOASTRĂ, CĂ NU VEȚI MAI VENI.....	155
DUMBRAVA ROȘIE	162
ȘTEFAN CEL MARE ȘI DUMBRAVA ROȘIE	165

BĂTĂLIA DE LA BAIJA.....	166
BĂTĂLIA DE LA RĂZBOIENI – VALEA ALBĂ.....	168
RĂZBOIUL DE LA PODUL-ÎNALT.....	170
LUPTA DIN PREAJMA ȚĂPULUI.....	174
BĂTĂLIA CU TĂTARII DE PE VALEA BERHECIULUI.....	176
DEALUL LEAHULUI.....	178
BĂTĂLIA DE LA „GROPI”.....	182
SABIA LUI ȘTEFAN-VODĂ.....	184
CLOPOTUL LUI VODĂ-ȘTEFAN.....	186
PROROCIILE LUI ȘTEFAN-VODĂ CEL MARE ȘI SFÂNT.....	187
BIBLIOGRAFIE.....	189

STUDIUL INTRODUCȚIV

Ștefan cel Mare, eroul legendar al acestui volum, una dintre cele mai populare personalități istorice și mitice, a dominat veacuri de-a rândul imaginația românilor. El a rezonat în conștiința populară prin felul în care a înțeles să se apropie de popor, de nevoile razeșimii și să conducă destinele țării sale spre prosperitate, belșug și neatârnamare. S-a bucurat de aprecierile efective ale colectivității, datorită modului în care s-a suprapus, la un moment dat, peste idealul de erou conducător. Văzut de popor, Ștefan cel Mare păstrează datele înregistrate de istorie, dar se realizează acea figură de dimensiuni impresionante, care s-a transmis din generație în generație prin legendă.

Vom decupa câteva aspecte tematice ce se dezvoltă în dramaturgia acestor narațiuni, urmărind, de fiecare dată, cum acționează acești factori subiectivi din imaginarul colectiv în realizarea unei figuri mitologice din istoria românilor.

Marele cronicar Grigore Ureche, în „Letopisețul Țării Moldovei”, creionează concis și clar, în câteva linii, portretul fizic și moral al eroului moldovean, pornind de la datele transmise din documentele istorice: „Fost-au acest Ștefan Vodă om nu mare de statu, mândros și de grab a vărsa sânge nevinovat, de multe ori la ospete, omora fără județ. Amintrelea era om întreg la fire, neleneș și lucrul

ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFÂNT

Ștefan cel Mare și Sfânt, zice că nu era mare la statură, ci un om mărunțel, da-i vorbă că era mare-n cap; mare la minte și la chibzuială; era mare în sfat și în fapte, cum n-a mai fost altul ca el și... poate nici n-a mai fi vodată¹.

Deși era mic la stat, dar era iute amarnic, încât se bătea cu 30 de oameni deodată, fără să se teamă c-a fi bătut². Uneia spun că era de șapte palme-n frunte³.

Când l-a făcut mă-sa, ursătorile l-au ursât: că ar să fie mare și vestit în toată lumea, și multe fapte bune ar să facă și pe mulți dușmani i-a prăpădi – după cum a și fost – și i-au pus numele Ștefan.

De mic era frumos și creștea iute, ca din apă. Încă de băiețel era ghiznovat⁴ și unde găsea băieți voinici, se juca cu dânșii de-a buzduganul.

La 15 ani împliniți a ucis un urs, fără să aibă ceva în mână.

Când rătăcea prin păduri, că el umbla de-a vânatului, zice că un înger i se arăta și-l scotea la drum. Acela era

---

¹ După cele ce-a auzit Ioan Bârna din comuna Vaca (Transilvania) de la un bătrân de 80 de ani care a fost în România în tinerețile lui (nota autorului culegerii).

² După cele ce a auzit Constantin Baltă de la un bătrân din Buhalnița (nota autorului culegerii).

³ După cele ce a auzit N. Trofin de la Vasile Morariu din Glodeni (nota autorului culegerii).

⁴ ghiznovat = ciudat, posnaș, glumet, vezi *chisnovat*

îngerul lui, care ținea la Ștefan și nici ca cum nu se dezlipea de dânsul.

Odată, când s-a fost rătăcit prin păduri, a dat peste o căsuță unde erau doi îngeri prefăcuți în moșnegi și aiști doi moșnegi l-au dăscălit cum să trăiască în lume, cum să se poarte înțelepțește și să facă fapte mari pentru cinstea neamului și a țării. Și-aici a stat Ștefan în credința și frica lui Dumnezeu, mai mulți ani de-a rândul, până ce-ntr-o vreme ducându-se el prin pădure, numai ce vede o pasăre măiastră, care nu era decât un înger prefăcut, și pasărea a prins a grăi lui Ștefan, ca să se întoarcă în țară. Ștefan se duce la moșnegi, le spune ce i-a zis pasărea și bătrânii îl blagoslovesc dându-i drumul¹.

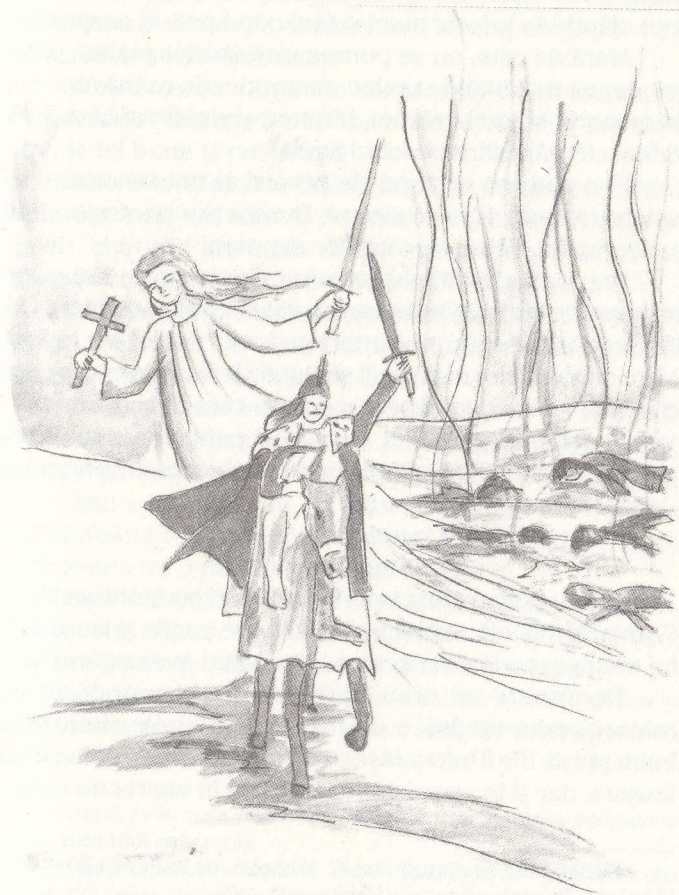
Când a ajuns domn în țara Moldovei, după cum au ursât ursătorile și așa a vrut Dumnezeu, apoi de atunci a fost vai și amar de dușmanul țării și de păgânătate! Câți capcâni și câte lifte au venit prin țară la noi, pe toți i-au făcut prav și cenușă, că era viteaz în război și ca dânsul erau toți voinicii lui, viteji, tot unul și unul.

Când se lupta Ștefan-Vodă în bătălie, totdeauna în dreapta lui era un arhanghel cu o sabie de foc și piereau vrăjmașii câte zece pași înaintea lui Vodă, fără ca cineva să-i fi pălit ori pușcat; vezi că piereau de sabia cea de foc a arhanghelului. De aceea și Ștefan cel Mare și Sfânt făcea biserici și mănăstiri lui Dumnezeu și Dumnezeu era tot în ajutorul lui și nu-l părăsea².

Orîșicine îndrăznea și se scula asupra lui, el îl învingea și-l făcea să poarte frica un timp îndelungat, că era omul lui Dumnezeu, smerit, îndurător, cu dreptate și totdeauna de câte ori avea să poarte război cu v-un dușman, nu se

¹ După cele ce-a auzit dl T. A. Bogdan din Câmpia Ardealului (nota autorului culegerii).

² După cele ce-a auzit dl I. Bârna (nota autorului culegerii).

pornea de-acasă până nu însura 24 de flăcăi și mărita 24 de fete, dându-le tuturor averi și făcându-i pe toți gospodari.

Afară de asta, nu se pornea niciodată la război, până nu alegea mai înainte un loc oareunde, de mănăstire, ca, întorcându-se de la război, biruitori și deplin sănătoși, să zidească mănăstire pe locul acela.

El a alungat pe turci de pe aici și noi se cuvine să batem matane și să rugăm pe Dumnezeu pentru hodina sufletului lui, că ne-a scăpat de dușmani¹.

Pe cât era de vrăjmaș (amarnic) în vreme de război, pe atâta era de bun și blând și cu dreptate în vreme de pace. Celor săraci le da bani și moșie; tot așa și celor viteji și cu credință către domn. Celor năpăstuiți și asupriți le făcea dreptate, așa că-n țara lui era numai belșug și toate cele de mulțumită.

Ștefan-Vodă cununa, boteza și petrecea la cumătrii alături cu țărani, laolaltă și striga, ca sub cetatea Neamțului:

„Gioacă nurcă²

Lângă burcă³

Și papuc lângă opincă”⁴.

Singur Ștefan era gospodăros având podgorii vestite în Cotnari și la Ștefănești și pe lângă toate curțile și la moșiile lui erau gospodării ca acelea, că nu mai aveau păreche.

Doamnele lui erau bărbătoase și gospodăroase, mă rog, erau vrednice de însușirile lui cele vitejești și înțelepțești. Ele îl întovărășeau de obște, nu numai în vremi liniștite, dar și în vremi grele, cum era în vreme de război

¹ După cele ce-a auzit dna El. Voronca, de la Petrea Beicu din Mihalcea, Bucovina (nota autorului culegerii).

² nurcă = blană purtată de femei

³ burcă = strai ca țundră, un fel de sarică, fără mâneci, cu vițe de marginea de jos

⁴ Gh. T. Kirileanu, „Convorbiri literare” XLIV, f. 661 (nota autorului culegerii).

ori în alte cumpeni și necazuri. Și cu vorba și cu fapta, îndemnau și alinau pe năzdrăvanul lor soț, cât și pe vitejii ostași ai nebiruitului domn.

Lumea crede că Ștefan cel Mare și Sfânt n-a murit; fără s-a-nălțat la cer, cu trup cu tot, ca să-și deie samă de faptele lui bune și creștinești¹.

Sufletul lui Ștefan cel Mare, după ce-a ieșit din cinstitul său trup, întâi era vânt și pe urmă se prefăcu în chip de hulub, zburând afară din curțile domnești și s-a pus pe streășina casei celei mai frumoase din târgul acela.

Acolo, sufletul lui cunoștea faptele cele bune a lui Ștefan, de aceea l-a vestit Dumnezeu ca să zboare către cer unde are locul de hodină.

În rai, sufletul lui Ștefan stăpânește toate sufletele câte-s acolo și în iad; și mai are puterea de a descoperi și a omorî pe hoții care fac moarte de om².

Când a murit Ștefan cel Mare, trei zile și trei nopți i-a ars o lumânare la mormânt, fără ca s-o fi pus cineva acolo și nimenea nu o putea s-o stângă³.

După moartea lui Ștefan cel Mare, când mai aveau moldovenii bătălii, el știa din mormânt să plângă și cum începea plânsul, îndată încetau bătăliile și era pace⁴.

Mormântul lui îi la mănăstirea Putna din Bucovina și câtă vreme a sta el în mănăstirea asta, Bucovina n-ar să fie supusă altei nații⁵.

¹ După cele ce-a auzit T. A. Bogdan din Câmpia Ardealului (nota autorului culegerii).

² După cele ce-a auzit dl Const. Baltă de la un bătrân din Buhal-nița (nota autorului culegerii).

³ După cele ce-a auzit I. Bârna (nota autorului culegerii).

⁴ După cele ce-a auzit Constantin Baltă de la un bătrân din Buhal-nița (nota autorului culegerii).

⁵ După cele ce-a auzit dl Const. Pauliuc din Volovăț (Bucovina) (nota autorului culegerii).

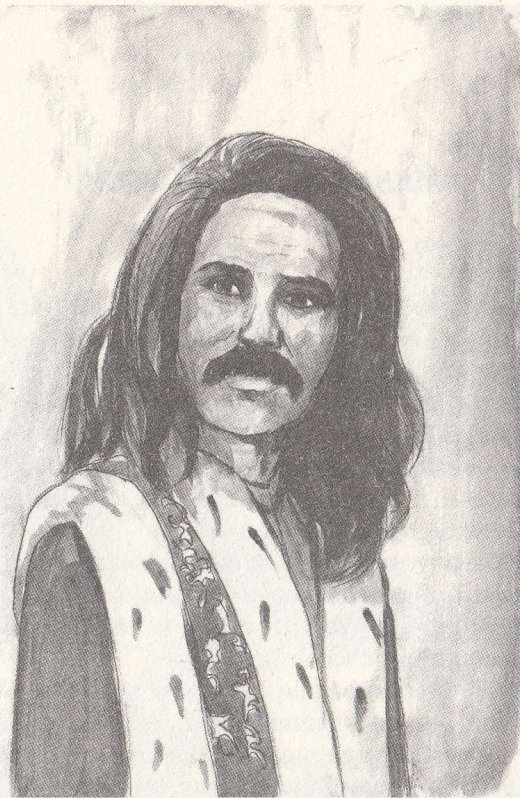
NBRIS
CETĂȚUIA ȘI VALEA
LUI ȘTEFAN-VODĂ CEL MARE

În pădurea din comuna Moșna, ținutul Fălciului, să
văd niște șanțuri de pământ și locul acestuia îi zic
oamenii: Cetățuia lui Ștefan-Vodă cel Mare.

Aici este un loc drept și larg, mai ca o falce și-i încon-
jurat împrejur de un șanț adânc, cam de un stat de om,
după cum se vede astăzi, iar lărgimea vine mai de doi
stânjeni. Șanțul se sfârșește în partea despre asfințit, unde
se și cunoaște bine locul de poartă. Într-o parte a șanțului,
se află o ruptură de pământ, adică în chipul unei bolte, aici
erau ușile unei tainițe care se vedeau până mai anii trecuți.

În partea de răsărit a locului închis cu șanț, este o
movilă, anume făcută de tras sama în depărtări. Movila
vine în partea despre asfințit a cetății. Astăzi Cetățuia lui
Ștefan-Vodă cel Mare îi înconjurată de pădure și pe movilă
au crescut copaci grozavi de mari. Movila se vede chiar în
capătul dealului Cetățuia, a cărui înălțime este foarte mare.

În partea despre miazăzi a dealului, în vârful căruia se
află movila, aici, este o tiharae (prăpastie) care împiedică
suișul în cetate.

Între dealurile Morilor și Bohotinul, până la Stâlpul
lui Roșca, se întinde o vale care se cheamă Valea lui
Ștefan-Vodă.

S. Teodorescu-Kirileanu,
Faptele și vitejiile lui Ștefan cel Mare și Sfânt,
București, 1943, pag. 147-148
(După C. Chiriță, *Dicționarul geografic al județului Fălciu*, f. 29)
[nota autorului culegerii]